

Krajina okolo nás

Metodický list

Téma:

Spoznávanie svojho okolia/regiónu a jeho prírodné i kultúrne špecifiká

Vhodné pre:

1. stupeň ZŠ, prierezové témy: regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra, environmentálna výchova

Cieľ:

Prostredníctvom umenia a aktivít podnietiť záujem žiakov a žiačok o svoje okolie, intenzívnejšie ho spoznať, preskúmať a reflektovať. Uvedomiť si prírodné, kultúrne a spoločenské hodnoty svojho regiónu. Vnímať umenie ako dôležitý prvok pri spoznávaní aj formovaní krajiny okolo nás a pohľadu na ňu. Vniesť atraktívnou formou prierezové témy do procesu vyučovania.

Medzipredmetové vzťahy:

vlastiveda, prvouka, prírodoveda, výtvarná výchova, slovenský jazyk a literatúra

Metódy a ciele práce:

1. Vstup do témy – krátky motivačný námet

- Využitie na akomkoľvek predmete
- **Cieľ:** rýchly prehľad poznania a vnímania blízkeho okolia žiakov a žiačok
- **Časová dotácia:** 15 minút

2. Pocitová mapa okolia

- Prepojenie s **vlastivedou a prvoukou**
- **Metóda práce:** práca s mapou, skúmanie kvality okolitých miest pre život obyvateľov
- **Cieľ:** zhodnotiť a zaznamenať vlastné pocity a skúsenosti na konkrétne miesta na mape
- **Časová dotácia:** 1 vyučovacia hodina

3. Obrazy môjho regiónu

- Prepojenie s **výtvarnou výchovou**
- **Metóda práce:** návšteva najbližšej galérie/práca s Webom umenia, interpretácia výtvarných diel, diskusia
- **Cieľ:** spoznať umenie spojené s blízkym okolím
- **Časová dotácia:** 1 – 2 vyučovacie hodiny

4. Príbehy o blízkych miestach

- Prepojenie so **slovenským jazykom a literatúrou, výtvarnou výchovou**
- **Metóda práce:** práca s obsahom a formou textu a obrazu
- **Cieľ:** nájsť súvislosti medzi literárnym a výtvarným dielom
- **Časová dotácia:** 1 vyučovacia hodina

5. Zelené prostredie

- Prepojenie s **prvoukou a prírodovedou**
- **Metóda práce:** vypracovanie návrhu na skvalitnenie životného prostredia v okolí školy
- **Cieľ:** uvedomiť si dôležitosť a možnosti ekologických prístupov k najbližšiemu prostrediu
- **Časová dotácia:** 1 vyučovacia hodina

Oddelenie galerijnej pedagogiky SNG
Prípravila: Miroslava Mišová
Jazyková korektúra: Miroslava Plesníková
Grafický dizajn: Kristína Uhráková
Web: <https://linktr.ee/edu.SNG>

ŠTUDIJNÉ PODKLADY A NÁMETY:

1. Vstup do témy

Motivačný námet:

- Žiaci a žiačky si zapíšu 3 slová (každý samostatne alebo spoločne na jeden veľký papier), ktorými by charakterizovali miesto, kde žijú. Vyhodnotte si, čo tieto slová označujú. Sú to konkrétne miesta, ktoré žiaci a žiačky poznajú alebo predstavujú skôr ich pocit z kraja či jeho vecnú charakteristiku? Každý mohol zvoliť nielen iné pojmy, ale aj iný prístup.
- Krátka aktivita môže slúžiť ako prehľad, ako žiaci a žiačky svoje okolie vnímajú a ako ho poznajú. Podporí sa ňou tiež povedomie toho, že hoci žijeme všetci na rovnakom mieste, každý ho môže vnímať inak, každý má na ňom rád niečo iné a je veľa spôsobov, ako sa na krajinu okolo nás môžeme dívať, čo môže slúžiť ako motivácia na dôkladnejší prieskum.

2. Pocitová mapa okolia

→ VLASTIVEDA, PRVOUKA:

- Pracujte s mapou vášho okolia. Žiaci a žiačky ju najprv dobre preskúmajú a zorientujú sa na konkrétnych miestach, pomenujú tie významné. Vysvetlite si, čo znamenajú jednotlivé značky legendy.
- Okrem toho, že je dôležité poznať významné miesta, udalosti či osoby regiónu, je pre žiakov a žiačky dôležité uvedomiť si, že naša obec je predovšetkým miesto, kde žijeme – kde bývame, chodíme do školy, trávim voľný čas, nakupujeme... Preto je potrebné skúmať i to, ako sa v nej jej obyvatelia cítia.
- Vráťte sa k práci s mapou, tentoraz však do nej budú žiaci a žiačky dopĺňať informácie – svoju vlastnú skúsenosť s priestorom na mape. Aktivite by mala predchádzať diskusia, prečo je dôležité skúmať, ako sa obyvatelia vo svojom meste či dedine cítia.

POMÔCKY:

- vytlačená mapa blízkeho okolia, kartón alebo machová guma, lepidlo, farby na pečiatky alebo temperové farby, reprodukcie diel z [Webu umenia](#)

AKTIVITA

- Mapu na bielom podklade vytlačte pre každého žiaka a každú žiačku, čím väčší formát zvolíte, tým sa bude prehľadnejšie pracovať. Tak, ako používa mapa vopred dohodnuté značky a ich významy, dohodnite sa spoločne v triede, aké kritériá (cca 3 – 5) budú žiaci a žiačky do mapy zaznačovať (napr. kde sa najradšej stretávam s kamarátmi, kde je najpríjemnejšie počas horúcich letných dní, kde sa rád/rada hrám a pod.) a akými symbolmi. Tie si aj s vysvetlením spoločne zapíšete na viditeľné miesto.
- Symboly môžu byť jednoduché značky, napríklad farebné geometrické tvary. Žiaci a žiačky si ich môžu vyrobiť vo forme pečiatok – vyrezaných z hrubšieho kartónu či machovej gummy, z jednej strany s prilepeným menším kúskom kartónu na uchytenie. Použiť môžete pečiatkové či temperové farby. Každý žiak a žiačka si k svojej mape zapíše legendu.

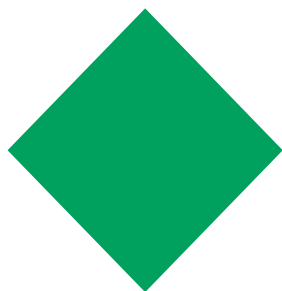
VYHODNOTENIE:

- Žiaci a žiačky si svoje mapy porovnajú a zdôvodnia, prečo si vybrali práve tieto miesta. Pri

starších žiakov a žiačok môže byť výstupom aj štatistika – zozbierajú sa údaje, ktoré miesto je na čo najvhodnejšie a pod. Zadanie môže slúžiť tiež ako motivácia dané miesto navštíviť a všimnúť si viaceré vlastnosti a kvality daného miesta. K dopĺňaniu značiek sa môžete vracieť aj priebežne, napríklad po spoločnom pobyte na miestach z mapy.

- Tvorbe nových či pretváraní existujúcich máp sa venujú mnohí umelci a umelkyne s rôznymi zámermi. Na Webe umenia nájdete rôzne výtvarné spracovania mapy či plánu – preskúmajte so žiakmi a žiačkami, čo všetko je v nich zaznačené, akým spôsobom a prečo. Inšpirujte sa tak k ďalšej práci s mapou.

3. Obrazy môjho regiónu

→ VÝTVARNÁ VÝCHOVA:

- Zamerajte sa na spoznávanie svojho okolia prostredníctvom výtvarných diel, ktoré ho reflektujú. Pracujte priamo v galérii pred umeleckými dielami, v triede s reprodukciami, aj s dostupnými zdrojmi (knihami, článkami). Zistite, akí umelci a umelkyne sa vo vašom regióne narodili, žili tu a tvorili. Zistite viac o ich živote, ktorý sa viaže na váš región.

POMÔCKY:

- zariadenie s pripojením na internet, reprodukcie diel z Webu umenia

AKTIVITA

- Navštívte najbližšiu galériu – našli ste v nej diela aj týchto autorov či autoriek? Žiaci a žiačky sa môžu zoznámiť aj s ďalšími vystavenými autormi a autorkami, ktorí pochádzajú/pochádzali z blízkeho okolia. Využiť môžete tiež Web umenia, kde si do vyhľadávania zadáte mená jednotlivých autorov a autoriek.
- Preskúmajte ich tvorbu, zamerajte sa na diela zachytávajúce okolité miesta a diskutujte o tom, čo žiaci a žiačky zistili:
 - Čo je zobrazené na dielach, aké námety prevládajú?
 - Objavuje sa v jeho/jej tvorbe aj niečo z vášho okolia? Čo a akým spôsobom?
 - Akú atmosféru má krajina zobrazená na dielach? Aký z nej máte pocit?
 - Aké farby autor/autorka používa?
 - Spoznali by ste zobrazené miesto? Vyzerá už dnes inak?
- Môžete si spoločne v triede či v menších skupinách zvoliť jedno dielo, o ktorom sa budete bližšie rozprávať. Úlohou žiakov a žiačok je pokúsiť sa odčítať vzťah autora/autorky k zobrazenému miestu, jeho/jej spôsob práce i zámy. Porozprávajte sa, čo všetko môže mať vplyv na to, ako krajinu autor/autorka videl/videla, ako ju zobrazil/zobrazila a či je pohľad každého žiaka a každej žiačky na toto miesto podobný.

ROZŠÍRENIE AKTIVITY:

- Niektoré umelecké diela sa nachádzajú priamo v našom okolí a tým ho dotvárajú. Zamerajte sa na sochy vo verejnom priestore – spravte si vychádzku k najbližším z nich a porozprávajte sa, ako konkrétne vplývajú na miesto, kde sa nachádzajú. Ako ho zmenili? Nadobudlo miesto vďaka nim aj inú funkciu? Skúste o nich zistiť viac – ich autora či autorku, názov, históriu...

4. Príbehy o blízkych miestach

→ SLOVENSKÝ JAZYK, LITERATÚRA A VÝTVARNÁ VÝCHOVA:

- Pripravte pre žiakov a žiačky text/y, v ktorých sa spomínajú okolité miesta, napríklad povesť. Zopakujte si charakteristiku povesti a jej funkciu. Po prečítaní textu sa spoločne porozprávajte o obsahu.

POMÔCKY:

- pripravené literárne ukážky pre každého žiaka a žiačku alebo do dvojíc, zariadenie s pripojením na internet

AKTIVITA

- Žiaci a žiačky identifikujú miesto/miesta, ktoré sa v texte vyskytli. Pre lepšie priblíženie ich nájdite na mape.
- Názvy týchto miest potom zadajte do Webu umenia do vyhľadávania diel (Váh, Tatry, Bratislavský hrad...). Ak je miesto príliš špecifické a nie je možné vyhľadať diela s týmto námetom, pomenovanie zmeňte na širšiu oblasť, v ktorej sa vaše miesto nachádza.
- Preskúmajte všetky diela, ktoré s týmto námetom nájdete: akým spôsobom autori a autorky toto miesto zachytili? Sú medzi dielami rozdiely? V čom?
- Každý žiak a žiačka vyberie také dielo, ktoré sa podľa neho/nej k prečítanému textu hodí najviac.

- Žiaci a žiačky hľadajú prepojenia medzi literárnym a výtvarným zobrazením – porozprávajte sa, aké prostriedky využíva jeden a aké druhý spôsob. Pocity, atmosféru aj informácie, ktoré podáva text, žiaci a žiačky skúsia nájsť vo výtvarnom diele.

VYHODNOTENIE:

Žiaci a žiačky svoje výbery zdôvodnia. Aktivitou sa prepojí vnímanie literárneho a výtvarného diela. Odkaz, ktorý text tlmočí, jeho téma, ale aj spôsob podania a náš pocit z neho – tieto kritériá by mali zodpovedať aj výberu výtvarného diela. Skúste ich spoločne nájsť a pomenovať.

ROZŠÍRENIE AKTIVITY:

- Podobná práca s rôznymi druhmi textu, ktoré odkazujú k tomu istému miestu vo vašom okolí (povešť, správa v novinách, báseň...). Porozprávajte sa o charakteristických známkach vybraných literárnych útvarov a podľa rovnakých kritérií ku každému z nich vyberú žiaci a žiačky výtvarné diela.

5. Zelené prostredie

→ PRVOUKA A PRÍRODOVEDA:

- Uvažujte v triede, aké prírodné prostredia sa nachádzajú v blízkosti vašej školy i bydliska žiakov a žiačok. Spoločne zhodnoťte ich význam a funkciu pre danú oblasť.
- Porozmýšľajte, ako rôzne môže ľudská činnosť narušať prírodu, podľa veku žiaci a žiačky uvedú konkrétne príklady. Aký môžu mať na prírodu dopad?
- Keďže ľudia prostredie, v ktorom žijú, menia a prispôbujú svojim požiadavkám, je potrebné, aby sme sa zamýšľali aj nad zmenami, ktoré budú užitočné pre životné prostredie.

POMÔCKY:

- vytlačená fotografia školy a najbližšieho okolia, pauzovací papier, fixky, reprodukcie diel z [Webu umenia](#)

AKTIVITA

- Čo by sa v bezprostrednom okolí vašej školy mohlo zmeniť, aby ste tak pomohli životnému prostrediu? Každý žiak a žiačka dostane vytlačenú fotografiu aktuálneho stavu školy s jej okolím. Tú prekryje pauzovacím papierom alebo iným priehľadným materiálom a zakresľovaním fixkou bude meniť toto prostredie. Všetko, čo budú žiaci a žiačky chcieť z pôvodného stavu zachovať, obkreslia a dokreslia to, čo by vášmu prostrediu prospelo. To, čo z fotografie neobkreslia, neobjavilo by sa v ich novom návrhu.

VYHODNOTENIE:

Pozrite si spoločne všetky návrhy. Každý žiak a žiačka opíše, čo by zmenil/zmenila a prečo. Porozprávajte sa o tom, či by boli takéto zmeny reálne a v čom konkrétne by pomohli. Mali by aj nejaké nevýhody?

ROZŠÍRENIE AKTIVITY:

- Prospešná zmena niekedy môže byť aj malá a môže ju uskutočniť každý. Spoločne sa napríklad postarajte o rastliny pred školou či spravte poriadok v okolí. Porozmýšľajte, ako každý z vás môže pomôcť malou zmenou.

- U nás so zmenou prostredia pracuje napríklad výtvarník [Peter Bartoš](#), ktorý sa ekologickými otázkami zaoberá nielen vo svojej tvorbe. Jeho vzťah k prírode sa formoval už od detstva. V dielach sa zaoberá ochranou prírodného prostredia, v rôznych nákresoch a návrhoch nájdeme nápady na premenu krajiny. Asi najznámejší je jeho koncept úpravy prostredia [zoolologickej záhrady v Bratislave](#).

